

שיעור 3

הקהילה כמרחב של שייכות והכלה

מטרות

1. להכיר ולהבין שקהילה מורכבת ממגוון אנשים ומבוססת על אחריות הדדית ואכפתיות.
2. ללמוד על עזרה הדדית כמאפיין של קהילות יהודיות בארץ ובעולם.
3. לפתח מודעות לאחר, לחלש ולנזקק כחלק מתהליך ההתבגרות של נער/ה יהודי/ה.

מהלך

פתיחה

1. **תרגיל פתיחה:** נבקש להרכיב כמה שיותר מילים מאותיות המשפט 'גם אני שייך/ת' תוך דקה (מותר להכפיל אותיות). נאסוף את המילים על הלוח. לאחר מכן, נבקש לכתוב שניים-שלושה משפטים תחת הכותרת 'גם אני שייך' (בונוס למי שמצליח להכניס כמה שיותר מילים מתוך הרשימה).

2. מבוא ללימוד בחברותא

« **נאמר:** בין היסודות המרכזיים בקיומה של כל קהילה יהודית עומדים תשומת הלב וההכלה של המגוון האנושי, והשוונות בין האנשים. יסוד נוסף הוא האחריות לטפל ולדאוג לנזקקים ולחלשים.

« **נצפה** בנאום קצר של ראובן ריבלין, נשיא המדינה לשעבר, הפונה לקהילות יהודיות בעולם. שימו לב להתייחסויות הנשיא למושגים 'ערבות הדדית' ו-'אחריות'. נסו להבין מי האנשים הזקוקים לתשומת ליבנו באופן מיוחד?

לחץ/י לצפייה בסרטון

« **נשאל:** מדוע נשיא מדינת ישראל פונה לקהילות יהודיות בעולם? מה הקשר שלו עם הקהילות? מה משותף לכולם לפי דבריו?

למידה בחברותא

3. נאמר: נתחלק לחברותות ונמשיך את הדין בנושא בעזרת רעיונות והגות מארון הספרים היהודי.

דגש למורה: לפני השיעור – ניתן להוסיף ביאורי מילים על מנת להקל על העבודה העצמית.

4. לאחר העיון במקורות המקראיים (10 דקות), נעצור ונשאל

« אילו רעיונות ומחשבות עולות לכם סביב שאלת השייכות? (לצד הרגשות והמחשבות חשוב להדגיש את הפעולות והמעשים)

« מי הם היתום והאלמנה בימינו? (נדגיש שהאחריות מוטלת על הכלל להכיל את הפרטים)

5. לאחר העיון במקורות בני זמננו, נעצור ונשאל

« ראינו שבמקרא חובת ההכלה נובעת מכך ש- 'כי גרים הייתם בארץ מצרים'. מהן הסיבות לחובת ההכלה עפ"י המקורות בני זמננו שלמדנו? (חשוב להדגיש את האחריות והמשמעות של צעדים כאלו עבור הרוב המכיל ולא רק עבור הפרט / המיעוט המוזמן להשתתף)

« לפי המקורות שלמדנו, האם הכיתה ובית הספר שלנו הם קהילה מכילה?

« מה עוד ניתן לעשות כדי להיות קהילה מכילה?

אסיף במליאה

6. נקרין סרטונים המציגים יוזמות של לקיחת אחריות של בני הקהילה זה על זה (יוזמה אמריקאית ויוזמה ישראלית). הנחיה לצפייה: מדוע אנשים לוקחים חלק ביוזמה? מהי קהילה עבורם?

« מנכ"לית ארגון ארץ עיר מסבירה על כוחה של קהילתיות ומתארת את היוזמה בבאר שבע. (נצפה עד 5:30): [קישור לסרטון](#)

« תומכי שבת – ארגון קהילתי שצמח לפרויקט תמיכה רחב ממדים: [קישור לסרטון](#)

לאחר הצפייה נשאל:

« היוזמות מתקיימות בעיר – מדוע נדרשת קהילה בעיר?

« האם בשני המקרים מדובר בקהילה יהודית לדעתכם?

« מה הקהילות הללו יכולות / צריכות ללמוד זו מזו?

« לאחר שהכרנו את ארגון 'ארץ עיר' ואת 'תומכי שבת', אם הייתם יכולים להקים קהילה, מי ישתייך אליה? איך יקראו לה?

« האם תוכלו לשלב את החזון הקהילתי שלכם בדרשה? מה מתוך מה שלמדתם הוא מסר שחשוב לכם להכניס לדברים?

דף מקורות לחברותא

מקורות מקראיים

הנחיה: לפניכם/ן מגוון מקורות המתארים את היחס הראוי לאחר. קראו את המקורות ודונו בשאלות:

- « מי הם האחרים במקרא? »
- « מדוע שמים לב דווקא אליהם? את מי הייתם מוסיפים לרשימה בימינו? »
- « מי אחראי לתת לאחרים יחס נכון וראוי? מדוע מוטלת אחריות כזו? »
- « באילו אופנים המקרא מבקש להכליל את כולם/ן במעגל הקהילתי (שימו לב למילים המודגשות)? »
- « נסו להגיע להגדרה קבוצתית: לפי המקרא, להיות שייך זה _____ »

* **שימו לב:** במקרא, המושג 'אזרח' מתייחס לבני העם היהודי. גר אינו יהודי החי בקהילה היהודית (ולא אדם שהפך ליהודי כפי שמקובל בימינו).

שמות כ, 7-9

זְכוֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, לְקַדְּשׁוֹ. שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד, וְעֵשִׂיתָ כָּל-מְלֶאכֶתְךָ. וַיּוֹם, הַשְּׁבִיעִי--שַׁבָּת, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לֹא-תַעֲשֶׂה כָל-מְלֶאכֶה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ, עַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וּבְהֵמָתְךָ, וּגְרֶךָ, אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ.

שמות כ"ב, 20 - 23

וְגַר לֹא-תוֹנֶה, וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ: כִּי-גֵרִים הֵייתֶם, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. כָּל-אֱלֹמְנָה וַיְתוֹם, לֹא תַעֲנוּן. אִם-עֲנָה תַעֲנֶה, אֹתוֹ--כִּי אִם-צָעַק יִצְעַק אֵלַי, שָׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתוֹ.

ויקרא כ"ד, 22

מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם, כְּגַר כְּאֲזָרַח יִהְיֶה: כִּי אֲנִי יְהוָה, אֱלֹהֵיכֶם.

ויקרא י"ט, 33

וְכִי-יִגוֹר אֶתְךָ גֵר, בְּאֶרְצְכֶם--לֹא תוֹנוּ, אֹתוֹ. כְּאֲזָרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם, וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹ--כִּי-גֵרִים הֵייתֶם, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.

דברים י"ד, 28-29

מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ. וּבָא הַלְוִי כִי אֵין-לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ וְהִגֵּר וְהִיְתוֹם וְהָאֱלֹמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשִׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה.

דברים ט"ז, 11-12

וְשִׂמַּחְתָּ לְפָנָי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהִגֵּר וְהִיְתוֹם וְהָאֱלֹמְנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם. וְזָכַרְתָּ כִּי-עַבְדָּה הֵייתָ בְּמִצְרַיִם וְשִׂמַּחְתָּ וְעֵשִׂיתָ אֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה.

הגות בת-זמננו

שלי קריסטנסן (ארה"ב) - על הרצון בשייכות

(מתוך: "שייכות" היא יותר מהכללה, The New York Jewish Week, 3.2.2020)

וְהִבִּיאֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׁמְחֹתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלְתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים. (ישעיהו נ"ו, 7)

הפסוק מזכיר לנו שבעיני האל כל אדם משמעותי בעולם.

כשאנחנו יחד כל אחד נותן את חלקו ואנחנו שמחים זה עם זה, כולם שייכים.

לפעמים ארגונים יהודיים מנסים להפתח ולהכיל כמות גדולה של בעלי מוגבלויות ומתמודדי נפש בלי לשאול אותם באיזה אופן הם רוצים להיות שותפים [...]

שייכות היא לב ההכלה.

להיות שייך זו שאיפה של כל אחד. **מה נותן לנו תחושה של שייכות בחיים היהודיים?** תפילה בשבת? ארוחת בוקר עם חברים? לימוד משותף? עריכת החגים יחד? כל אדם נותן תשובה אחרת.

בעלי מוגבלויות ובני משפחותיהם נוכחים הרבה פעמים באירועים קהילתיים כאורחים. [...] הם מוזמנים רק לטעימה מהמעשה הקהילתי אבל לא מעודדים אותם להיות שותפים. כשמזמינים את האחר להשתתף נותנים לו הזדמנות, שהוא כל כך רוצה, לחוש שייך.

אנחנו יכולים לעשות יותר!

הרבה לין לנדסברג ז"ל נהגה לומר: 'אנחנו מצרפים אנשים בעלי מוגבלויות, לא בגלל שהם בעלי מוגבלות אלא בגלל שהם אנשים'.

זו הדרך להפוך את בית הכנסת שלנו לבית תפילה לכל העמים.

שאלות לדיון

« את מי מוסיפה קריסטנסן ל-ג'ר, יתום ואלמנה? האם לדעתכם/הם צריכים להיות חלק מהקהילה? »

« מה התשובה שלכם לשאלה 'מה נותן לנו תחושה של שייכות בחיים היהודיים'? »

« 'אנחנו יכולים לעשות יותר' - מה אפשר לעשות בכיתה? בבית הספר? ברחוב בו אתם מתגוררים? »

1 עבור יהודים רבים בעולם בית הכנסת הוא המרכז הקהילתי ולא (רק) בית תפילה.

הרב פרופ' כרמי הורוביץ (ישראל) - יצירת קהילה

(מתוך: 'שירת דוד, ליל הסדר והרב סולוביצ'יק', אתר המכללה האקדמית לחינוך גבעת ושינגטון)

במה מתייחדת חברה המיוסדת על ברית? בקדימה הניתנת לתודעת האחריות ולהתחייבות ההדדית שיש לבני-אדם זה כלפי זה מתוך עצם היותם בני-אדם. במעשה החסד, האדם יוצא מהתחום הפרטי והמצומצם שלו ומושיט ידו לזולתו. הוא משתף את הזולת במה שיש לו – בנכסיו, בטוב ליבו, ובסימפטיה האישית שלו. הנתונה יוצרת קהילה שחבריה משתפים את זולתם במה שיש להם, אם בנכסים חומריים ואם בנכסים רוחניים. ביהדות (אפילו) האכילה היא שותפות בין בני הקהילה.

שאלות לדיון

- « מה נדרש לעשות כדי ליצור קהילה? »
- « איזה נכס חומרי או רוחני חשוב במיוחד לטובת יצירה של קהילה לדעתכם? »

הרב ריק ג'ייקובס (ארצות הברית) - אל תסתכל בקנקן

לחץ/י לצפייה בסרטון

שאלות לדיון לאחר הצפייה בסרטון

- « באיזה אופן מתאר הרב ג'ייקובס את ההכלה בקהילה שלו? »
- « מה גורם לנער בר-מצווה על הרצף האוטיסיטי להרגיש שייך? »
- « מדוע הכלה היא הצעד הנכון לטעמו? מה דעתכם/ו על הנימוק שלו? »